

GUVERNAREA

Pe marginea prăpastiei? De ceva timp, problemele coaliției de guvernare nu mai reprezintă un secret. Era de așteptat ca această toamnă să devină un anotimp fierbinte din punct de vedere politic (vedeți analiza din [MEGA nr.4](#)). Și într-adevăr, după un august relativ calm, plin de declarații politice belicoase, dar obișnuite, furtuna s-a dezlănțuit. Atacurile raider împotriva mai multor bănci din Moldova, inclusiv cea mai importantă (Moldova Agroindbank), au transformat într-o farsă toate eforturile de reformă în justiție și economie și, în cele din urmă, și aspirațiile europene ale țării. În spatele „poveștii de succes est-europene” a reapărut vechea realitate, brutală, a vieții politice și economice din Moldova. Într-adevăr, într-o țară în care dreptul de proprietate asupra întreprinderilor mijlocii și mari (dacă acestea nu sunt „din curtea domnească”) nu este protejat, la ce ar trebui să se mai aștepte cetățeanul de rând? Pe scurt, ce semnifică aceste evenimente recente?

În primul rând, în Republica Moldova nu instituțiile publice dețin cea mai mare autoritate, ci anumite interese obscure, care au subminat și abuzat aceste instituții (vedeți [MEGA nr.4](#)). Această situație nu prevestește nimic bun pentru încrederea populației în instituțiile publice (care este deja la minime istorice) și, în cele din urmă, în statul moldovenesc. Până la urmă, ea poate duce la apariția unui sistem mafiot „cu acte în regulă”.

În al doilea rând, Moldova este o țară a realităților multiple. Una dintre realități se mândrește cu o imagine strălucitoare pentru ochii instituțiilor europene și ai partenerilor occidentali, negociază „cu mare succes” regimul de circulație fără vize și acordul ALSAC cu UE, elaborează nenumărate strategii și programe de dezvoltare, se bucură de o creștere economică excepțională, aplică reforme în justiție și în multe alte domenii, etc. Cealaltă realitate este una a sărăciei, a inegalității în creștere, a justiției corupte și manipulate, a populației care fuge din țară, etc. Care din realități va triumfa până la urmă și câți cetățeni vor trebui să părăsească acest „azil”?

În al treilea rând, într-o manieră suprarrealistă, Republica Moldova pare să se întoarcă în anii '90. Astfel, revin din trecut dezbaterile tensionate privind istoria și limba, dar și raidurile corporative de tipul celor din Vestul Sălbatic, care prevestesc o redistribuire a activelor. Sunt oare primele utilizate pentru a le facilita pe cele din urmă?

Nu în ultimul rând, parafrazându-l pe Vladimir Lenin, din toate reformele, cea a justiției este pentru noi cea mai importantă. Într-adevăr, fără un sistem adecvat de justiție nu se pot asigura protecția proprietății, respectarea contractelor, concurența loială, prestarea corespunzătoare a serviciilor publice și așa mai departe. Mai direct spus, fără reforma justiției, modernizarea economică și socială a Republicii Moldova și integrarea sa europeană nu sunt decât iluzii.

În această ediție:

- Atacurile raider: cum a fost posibil?
- A atins Moldova o creștere economică sănătoasă?
- Recuperare economică neuniformă;
- Inflație în creștere și noi provocări pentru Banca Centrală;

Autorii acestei ediții a publicației

„Realitatea Economică”:

- Ana Popa ● Alex Oprunenco
- Adrian Lupusor ● Dumitru Budianschi
- Elena Culiuc
- Valeriu Prohnițchi, coordonator

„Realitatea Economică” este o publicație economică lunară ce identifică cele mai importante evoluții economice și politice. Cititorii săi sunt decidenții de politici, directorii executivi ai companiilor locale, străine și ai băncilor comerciale, reprezentanții instituțiilor internaționale, ambasadelor și partidelor politice, jurnaliștii economici.

Acronimele și abrevierile utilizate:

f-a-p – față de anul precedent; f-t-p – față de trimestrul precedent; T4'07 – trimestrul patru 2007; Jan'09 – ianuarie 2009; BNS – Biroul Național de Statistică; ANOFM – Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă; BNM – Banca Națională a Moldovei; EG – Expert-Grup; MDL – leul moldovenesc (valuta națională); p.p. - puncte procentuale;

EXPERT-GRUP este un centru analitic independent din Moldova, a cărui misiune este de a oferi medii propice manifestării gândirii libere și netriviale, fapt ce va permite instituției să fie un lider în furnizarea unor analize economice obiective și să promoveze în mod eficient idei și soluții inovatoare pentru problemele economice cu care se confruntă Moldova în procesul transformării economice, dezvoltării societale și integrării europene.

Date de contact:

adresa: MD-2012, Moldova, Chișinău, str. Columna 133, oficiul 1
telefon: 373 -22 -930014
fax: 373 -22 -211599
email: info@expert-grup.org
web: www.expert-grup.org

Proiectul „Promovarea bunei guvernări prin analiză și prognoză economică independentă” este realizat de Centrul Analitic Independent EXPERT-GRUP cu susținerea Fundației Est-Europene din resursele financiare acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida) și Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei/DANIDA. Mesajul aparține autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

Ministry of Foreign Affairs
of Denmark
DANIDA

Datorită paraliziei instituționale și politice, însoțită de interesele speciale ale celor care jefuiesc economia moldovenească, coaliția de guvernare este, în mod clar, la un pas de colaps. Fără falsă politețe, puțini ar regreta dacă aceasta ar înceta să mai existe. Iar atunci, încotro se va îndrepta țara?

CLIMATUL DE AFACERI

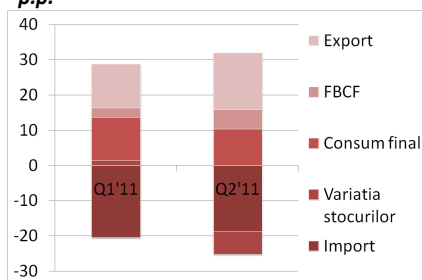
Atacurile recente asupra câtorva instituții financiare au afectat considerabil atractivitatea economiei locale.

În încercarea de a readuce situația sub control, la 24 august Guvernul a emis o hotărâre de adoptare a unor modificări legislative, menite să împiedice practicile ilegale pe piața titlurilor de valoare. Primul act normativ revizuit este Legea instituțiilor financiare¹. Conform noilor prevederi ale acestei legi la situația din 27 august 2011, BNM devine autorizată să controleze și să aprobe tranzacțiile efectuate de rezidenți ai zonelor off-shore /altor țări, indiferent de cota ce reprezintă obiectul tranzacției. Anterior legea interzicea intervențiile Băncii Naționale în tranzacțiile încheiate cu rezidenții zonelor off-shore sau ai altor țări. Singura limitare în acest caz concret se referea la mărimea cotei. Au fost operate modificările corespunzătoare și în Legea cu privire la piața valorilor mobiliare². Conform noilor prevederi, transferul acțiunilor unei bănci va fi înregistrat doar după prezentarea permisiunii BNM. De asemenea, au fost introduse modificări corespunzătoare în alte câteva acte normative ce reglementează aspectele juridice ale acestei probleme. Mai exact, instanța judecătorească a Republicii Moldova, care examinează solicitarea de recunoaștere a unei hotărâri emise de o instanță judecătorească din străinătate, ar trebui să informeze câteva instituții oficiale ale Moldovei (inclusiv BNM și Ministerul Justiției).

Deși modificările menționate mai sus sunt binevenite, este absolut necesară o revizuire generală a sistemului pentru a asigura un transfer securizat al titlurilor de valoare. Acest lucru presupune modificarea Legii privind societățile pe acțiuni, dar și a Codului penal și a Codului contravențional. Dacă Guvernul nu va asigura măsuri care să protejeze drepturile de proprietate, poziția Moldovei în clasamentele economice internaționale ar putea atinge minime istorice.

PIB

Figura 1. Contribuția elementelor de consum la creșterea PIB-ului în 2011, p.p.

Sursa: BNS;

La prima vedere, economia Republicii Moldova înflorește. În T2'11 s-a înregistrat o creștere economică semnificativă și, ce este și mai important, ea pare să fie una robustă. Bineînțeles, consumul final rămâne în continuare cel mai important determinant al creșterii. Totuși, observăm și o creștere impresionantă a ratei de formare brută a capitalului fix (FBCF), ceea ce inspiră un optimism suplimentar. De asemenea, exporturile au crescut mai repede decât importurile – o realizare cu adevărat remarcabilă pentru țara noastră (Figura 1). În ceea ce privește producția, VAB a crescut mai repede decât impozitele pe bunuri și importuri. Aceste sunt semnale de bun augur și Ministerul Economiei intenționează să-și actualizeze prognozele macroeconomice, cu o creștere economică de până la 6-7%, valoare care este mult mai aproape și de estimările anterioare ale Centrului Expert-Grup (a se vedea [MEGA no.4](#)).

Însă este mult mai ușor de realizat o recuperare economică decât de a menține un ritm robust de creștere pe termen lung. În această ordine de

¹ Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII, 21 iulie 1995

² Legea pieței valorilor mobiliare nr. 199-XIV, 18 noiembrie 1998

idei, economia Moldovei continuă să fie fragilă, fiind amenințată de lacune și provocări serioase. În primul rând, atât timp cât cererea internă crește mai repede decât producția internă, creșterea inflației va împiedica creșterea proporțională a bunăstării populației. Creșterea potențială a producției interne este limitată pe termen scurt, datorită utilizării aproape complete a factorilor de producție, inclusiv a forței de muncă, după cum sugerează și rata relativ scăzută a șomajului. În al doilea rând, această creștere nu este însoțită de creșterea locurilor de muncă, mulți cetățeni continuând să caute oportunități în străinătate, întrucât economia națională este incapabilă să ofere locuri de muncă bine plătite. Creșterea susținută a investițiilor ar putea să se epuizeze odată cu anularea „paradisului fiscal”. Există și riscuri externe serioase datorate situației încă incerte a economiei globale. Deși nu imediat, acestea ar putea afecta Moldova la capitolul exporturi, remitențe și investițiile străine directe, ceea ce ar avea consecințe serioase asupra dezvoltării economiei.

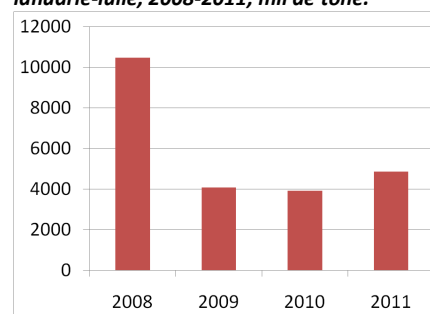
SECTORUL REAL

Deși de la începutul anului producția agricolă și-a luat avânt, evoluția VAB în acest sector dă semne de epuizare în contextul creșterii prețului factorilor de producție. În ansamblu, sectorul a înregistrat o creștere de 3,9% în primul semestru al anului. La fel ca și în lunile precedente, performanța subsectoarelor variază mult și creșterea agregată se explică exclusiv prin majorarea volumului producției cărnii de vită și pasăre cu 8.7%. Această tendință pozitivă a fost ușor contrabalansată de scăderea producției de ouă. Deși cantitatea totală de ouă a scăzut cu doar 2% f-a-p, producția întreprinderilor agricole s-a redus cu 17,7%. Deoarece importul de ouă a crescut, producătorii autohtoni au fost nevoiți să reducă numărul găinilor ouătoare cu 15%. O altă explicație ar putea fi creșterea prețului la nutreț și alte costuri de producție, care nu se recuperează din producerea ouălor. Oricare ar fi cauza, tendința negativă s-ar putea accentua și mai mult odată cu intrarea în vigoare în anul 2012 a prevederilor legislative privind marcarea obligatorie a ouălor.

În iunie, sectorul industrial a prins valul, înregistrând o creștere remarcabilă de 9,1%. Examinând datele statistice, devine evident că aproape toate ramurile industriale au înregistrat o dinamică pozitivă. Cea mai impresionantă performanță a fost atinsă de industria extractivă, cu o creștere spectaculoasă de 20,6%. Industria prelucrătoare, de asemenea, a înregistrat o dinamică pozitivă, în special în următoarele ramuri: fabricarea de mașini și echipamente – 58%, producția de aparatură și instrumente medicale – 48%, producția de mobilier și alte activități industriale - 46%. Din aceste date statistice rezultă că primul semestru al anului a marcat întoarcerea la indicatorii de performanță demult lăsați în urmă, în perioada anterioară crizei. Subsectorul energetic rămâne singurul care tradițional se poziționează în urmă creșterii industriale de ansamblu. În S1'11 producția înregistrată în acest subsector a scăzut cu încă 3,3% (pentru mai multe informații a se vedea [MEGA nr. 4](#)).

Deși restabilirea economică robustă și creșterea solidă a exporturilor alimentează așteptările privind o reacție pozitivă pe măsură în sectorul transporturilor, deocamdată aceste așteptări nu se materializează. În pofida creșterii de 24% a cantității de bunuri transportate în ultimele 7 luni ale anului 2011 f-a-p, performanța actuală este departe de nivelul anterior crizei, constituind doar 46% din cantitatea de bunuri transportate în aceeași perioadă a anului 2008 (Figura 2). Acest ritm anevoios de restabilire se explică prin faptul că începând cu T4'2008 companiile autohtone tot mai frecvent achiziționează servicii de transport de la agenții străini, după cum sugerează datele din Balanța de Plăți (a se vedea Expres-

Figura 1. Bunurile transportate în perioada ianuarie-iulie, 2008-2011, mii de tone.

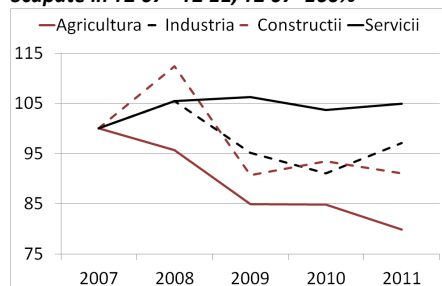

Sursa: BNS;

Analiză nr. 39). Astfel, după criza economică Moldova s-a transformat dintr-un exportator net al serviciilor de transport într-un importator net al acestor servicii.

GOSPODĂRIILE CASNICE

Figura 2. Modificarea numărului populației ocupate în T2'07 - T2'11, T2'07=100%

Sursa: BNS;

Proгноzele pozitive pentru piața forței de muncă s-au realizat doar parțial. Într-adevăr, ratele șomajului – atât cea calculată în baza

metodologiei OIM (6,2% în T2'11), cât și cea înregistrată – au scăzut. În același timp, rata de ocupare a continuat să scadă și ea, atingând cel mai scăzut nivel istoric de 41,9%. Această situație a pieței forței de muncă seamănă foarte mult cu cea existentă înaintea crizei, caracterizată de rate joase ale ocupării și șomajului și de numărul tot mai mare de emigranți (+3% în T2'11). Astfel, economia încă abia urmează să genereze locuri de muncă, deocamdată populația continuă să caute oportunități de muncă peste hotare. O examinare mai atentă a datelor relevă faptul că sectorul industrial și cel al serviciilor generează de fapt locuri noi de muncă, în timp ce sectorul agricol se contractă, ceea ce explică declinul general al nivelului ocupării (Figura 3). Și restabilirea sectorului de construcție decurge lent, acesta primind puține comenzi noi și, în consecință, înregistrând o scădere continuă a ocupării al treilea trimestru consecutiv.

Dinamica veniturilor gospodăriilor casnice, fidel reflectată în consumul acestora, a avut o tendință pozitivă susținută de diferite surse. Pe lângă faptul că salariile au fost majorate considerabil (chiar și fără a lua în considerare indemnizațiile din sectorul învățământului în luna iunie), au fost reduse și restanțele salariale. Totuși, este surprinzător faptul că, deși cea mai importantă majorare a salariilor a fost operată în sectorul agricol, venitul din activitatea agricolă individuală a scăzut în anul 2011. Astfel, spre deosebire de anul 2010, când reducerea ratei sărăciei în regiunile rurale a fost posibilă grație venitului mai mare din agricultură, anul acesta pare să fie mai puțin favorabil pentru producătorii agricoli, întrucât a crescut nu doar venitul, ci și costul factorilor de producție în agricultură. Prin urmare, nu este surprinzător faptul că populația continuă să abandoneze acest sector, tendință ce se va menține pe termen mediu.

FINANȚELE PUBLICE

Efectele creșterii economice puternice, peste cele mai optimiste așteptări, întârzie să se transpună și în evoluția veniturilor bugetare. Veniturile globale ale BPN pe primele 7 luni ale anului au crescut cu 9.3% f-a-p, ce constituie 98.5% (99.7% pentru veniturile fiscale) din nivelul prevăzut pentru această perioadă. În mare parte acest lucru se datorează nivelului scăzut de încasări din accize (91.6%) și din veniturile din mijloacele speciale ale instituțiilor publice (81.4%). Aceasta ar putea periclita așteptările privind sporirea veniturilor din accize, inclusiv ca urmare a majorării acestora (tutun, alcool) în 2011. Cu toate că obiectivele privind încasările din TVA au fost realizate, încasările de TVA din mărfurile și serviciile produse în Moldova au înregistrat cel mai jos nivel din ultimii 6 ani (88,8% față de prevăzut și 94.4% f-a-p). Acest lucru poate fi explicat prin sporirea substituirii produselor locale cu cele de import, precum și de capacitatea redusă de colectare a TVA la mărfurile/serviciile locale. Alarmant este și nivel redus de colectare a taxelor rutiere speciale (89% față de prevăzut și 92% f-a-p) ținând cont de importanța strategică a acestui sector, chiar dacă acestea nu au o pondere semnificativă în veniturile globale.

Întârzierile în executarea cheltuielilor – risipă a veniturilor. Nivelul de executare a cheltuielilor globale (84.7% din prevăzut) este ușor sub nivelul mediu înregistrat pentru această perioadă în anii precedenți (excepție fiind

anul 2009). Sectoarele cu cel mai mare decalaj negativ în executarea cheltuielilor sunt: agricultura și gospodăria silvică (65.7%), protecția mediului (55.6%), transporturile și gospodăria drumurilor, comunicații și informatică (57.1%), gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe (43%), complexul pentru combustibil și energie (57.4%), alte servicii legate de activitatea economică (60.8%). Totodată, în perioada analizată deficitul global este cu mult sub cel prevăzut (39%), parțial datorat capacității reduse de implementare a proiectelor. Implementarea proiectelor la finele anului sub presiunea „crăciunului” duce la pierderi în eficacitatea și eficiența proiectelor. Cu toate că această practică există de mai mulți ani, până în prezent nu s-au găsit instrumente viabile pentru corectarea acestei situații.

SECTORUL FINANCIAR

În pofida înăsprii politicii monetare, creditarea s-a desfășurat activ în lunile recente. În iulie dobânzile s-au menținut la valori apropiate de minimele istorice (14,32%), iar volumul creditelor noi în valuta națională a crescut cu 21,1% f-a-p. Creșterea a fost relativ echilibrată între creditele acordate gospodăriilor casnice (+18,6%), în majoritate pentru consum, și creditele întreprinderilor (+21.9%), în principal, pentru comerț și industrie.

Sistemul bancar rămâne bine capitalizat și relativ imun la diferite șocuri economice și neeconomice. Pe de o parte, această situație reduce eficiența politicii monetare, deoarece băncile comerciale acționează mai degrabă ca creditori decât debitori ai BNM, pe de altă parte, capitalizarea înaltă asigură că raidurile corporative recente asupra acționarilor unor bănci din Moldova nu vor avea un impact grav asupra stabilității sistemului bancar.

Reanimarea robustă a activității de creditare este determinată de efectul dublu de creștere a ofertei și a cererii de credite bancare. Restabilirea economică tot mai activă a ameliorat situația financiară a gospodăriilor casnice și, respectiv, a întreprinderilor, ceea ce le-a îmbunătățit perspectivele sectoriale și macroeconomice. Totodată, băncile comerciale și-au micșorat marjele și primele de risc (Figura 4) pentru a valorifica lichiditățile excesive acumulate în perioada tumultuoasă a crizei.

Situația financiară a sistemului bancar s-a îmbunătățit datorită diminuării cotei creditelor neperformante și profiturilor mai mari.

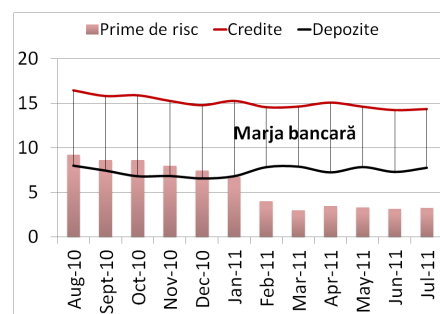
Majoritatea băncilor comerciale au reușit să-și îmbunătățească bilanțurile contabile, debarasându-se de creditele neperformante, ceea ce a ridicat nivelul rentabilității (Figura 5). Totuși, există câteva bănci relativ problematice, care încă se confruntă cu problema calității portofoliilor și sunt atent supravegheate de BNM.

MONEDA ȘI PREȚURILE

În luna august indicele prețurilor de consum a scăzut cu 0,1%, în principal datorită factorilor sezonieri. Creșterea producției de fructe și legume a determinat scăderea prețurilor cu 1% și, respectiv, cu 8,7%. Aceste tendințe au contracarat majorările prețurilor la alte produse importante, cum ar fi produsele lactate (+0,8%) și carnea (+1,1%). Pe de altă parte, în luna iulie inflația a fost alimentată de prețurile internaționale tot mai mari la energie, ceea ce a determinat ajustarea prețurilor interne la combustibili (+2,3%) și a stimulat creșterea costurilor de producție în cazul multor producători și prestatori de servicii (Figura 6).

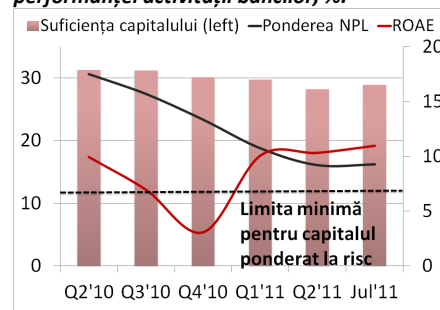
Am putut din nou să constatăm pe anumite piețe majorări de prețuri determinate de o concurență slabă și de deficiențele sistematice din economia națională. Aceasta se referă, în special, la majorarea prețurilor

Figura 3. Ratele medii ale dobânzii la credite și depozite (%) și marja bancară (p.p.)

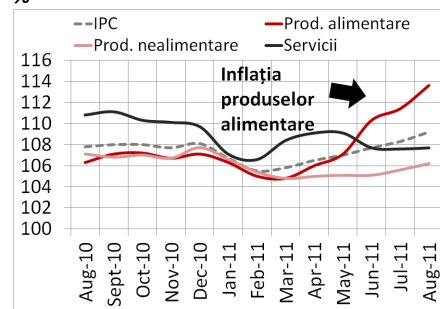
Sursa: BNM și calculele EG;

Figura 2. Câțiva indicatori cheie ai performanței activității băncilor, %.

Sursa: BNM și calcule ale EG.

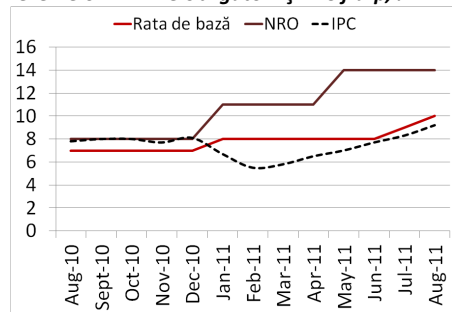
Figura 4. IPC și componentele de bază, f-a-p, %

Sursa: BNM, BNS și calculele EG;

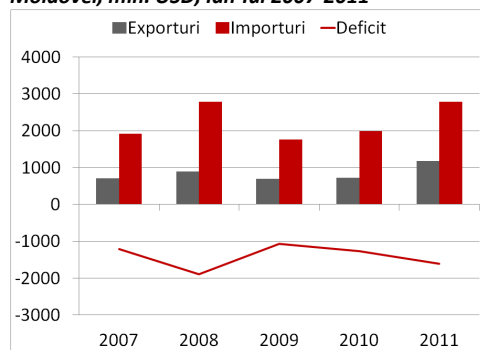
la zahăr și combustibil, în cazul cărora piața este extrem de concentrată și există o probabilitate înaltă pentru existența unor înțelegeri de cartel. Acest lucru poate explica parțial disputele recente între compania „Bucuria” și furnizorul ei de zahăr, precum și deficiturile pe piață urmate de majorarea prețurilor la gaz lichid.

Figura 3. Rata de bază a BNM, rata rezervelor minime obligatorii și IPC f-a-p, %.

Sursa: BNM și BNS.

Figura 4. Evoluția comerțului extern al Moldovei, mln. USD, Ian-Iul 2007-2011

Surse: BNS și calcule EG;

Banca Națională continuă să-și înăsprească treptat politica monetară pentru a contracara prețurile în creștere la produsele alimentare și energie și creșterea cererii interne. IPC anual a depășit considerabil ținta pe termen mediu a BNM pe fundalul presiunilor accentuate asupra costurilor însoțite de presiunile inflaționiste persistente din partea cererii. Astfel, la 25 august Banca Națională a ridicat rata de bază cu 1 p.p. pentru a modera așteptările inflaționiste și a ține sub control extinderea creditării (Figura 7)

COMERȚUL EXTERN

Exporturile iau avânt. În perioada lunilor ianuarie-iulie 2011 exporturile au înregistrat o rată de creștere spectaculoasă de 63,1% f-a-p, atingând niveluri semnificative atât în direcția UE, cât și în cea a CSI (Figura 8). De fapt, se pare că în această perioadă expansiunea exporturilor a fost determinată de cererea din partea unui număr relativ mic de țări: Rusia, România, Italia, Germania, Ucraina și Polonia, care împreună constituie destinația a până la 70% din exporturile Moldovei.

Extinderea exporturilor este în continuare determinată de două tendințe principale. Prima constă în restabilirea „sectoarelor tradiționale”, cum ar fi sectorul produselor textile sau cel al metalurgiei. A doua tendință este creșterea reală a sectoarelor noi, cum ar sectorul de fabricare a mașinilor (vezi mai multe în [MEGA no.4](#)). Totuși, în cazul ambelor factori determinanți, S2'2010 va reprezenta o bază de comparație mai înaltă și este rezonabil să ne așteptăm la nivelarea ratei de creștere a exporturilor spre sfârșitul anului 2011. Astfel, creșterea exporturilor pe termen mediu și lung va depinde foarte mult de reformele structurale interne, care s-au dovedit a fi înșelătoare... ca să nu spunem mai mult (vedeți [Expres-Analiza nr. 57](#)).

Importurile sunt susținute de cererea internă robustă și prețurile în creștere la combustibili. Consumul continuă să crească într-un ritm susținut, fiind alimentat de creșterea remitențelor și majorarea salariilor reale, dar și de ratele tot mai slabe ale economiilor (vedeți și [Expres-Analiza nr.60](#)). Mai mult, întrucât situația pe piețele internaționale de mărfuri rămâne volatilă, prețurile având cele mai înalte niveluri înregistrate vreodată, Moldova trebuie să facă fața prețurilor tot mai înalte ale importurilor, atât pentru factori de producție, cât și pentru produse finale. Luați împreună, acești doi factori au contribuit la atingerea unei ratei de creștere a importurilor de 40,2%. Întrucât s-a decis majorarea prețurilor la gazele naturale, cu o posibilă creștere ulterioară a prețurilor la alte surse de energie, acest factor extern va contribui în continuare la majorarea volumului importurilor, deși spre sfârșitul anului ne așteptăm la moderarea ratei de extindere a consumului.

ANEXĂ STATISTICĂ

TABELUL 1. MOLDOVA: PRINCIPALII INDICATORI ECONOMICI PE TERMEN SCURT

	Jan'11	Feb'11	Mar'11	Apr'11	May'11	Jun'11	Jul'11	Aug'11
Rata de creștere a producției industriale, f-a-p, %	9,8	9,1	3,7	11,4	4,9	11,6	7,8	n.a.
Rata de creștere a vânzărilor cu amănuntul, f-a-p, %	21,1	17,4	18,4	18,8	22,8	24,2	n.a.	n.a.
Rata de creștere a serviciilor prestate populației, f-a-p, %	2,1	1,1	1,7	-6,5	-3,3	10,0	n.a.	n.a.
Exportul de mărfuri, milioane USD	134,5	161,2	182,9	175,9	173,6	172,5	181,0	n.a.
Importul de mărfuri, milioane USD	284,8	356,9	457,5	421,1	437,6	417,5	414,8	n.a.
Active oficiale de rezervă, milioane USD	1744,5	1739,8	1793,4	1918,4	1909,4	1901,5	1988,1	2018,9
Șomeri înregistrați, persoane, sf. perioadei	44170	50095	51204	48686	44719	41141	39146	37397
Rata de creștere a salariului real, f-a-p, %	2,3	5,4	2,2	6,8	5,5	11,4	2,5	n.a.
Rata de creștere a veniturilor bugetare, cumul. f-a-p, %	21	13,2	9,7	5,3	7,9	10,1	9,3	n.a.
Rata de creștere a prețurilor de consum, f-a-p, %	6,7	5,5	5,8	6,5	7,0	7,7	8,3	9,2
Rata nominală de schimb valutar, sf. perioadei, MDL/USD	11,98	11,99	11,90	11,69	11,67	11,61	11,40	11,34
Rata nominală de schimb valutar, sf. perioadei, MDL/EUR	16,44	16,53	16,82	16,87	16,60	16,75	16,30	16,37
Rata de creștere a agregatului monetar M2, f-a-p, %	17,33	19,97	17,38	20,51	22,1	21,1	20,4	n.a.
Rata de refinanțare a BNM, sf. perioadei, %	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	9,0	10,0
Rata dobânzii la depozite bancare, %	6,79	7,82	6,79	7,23	7,83	7,28	7,75	n.a.
Rata dobânzii la credite bancare, %	15,24	14,53	14,6	15,05	14,59	14,20	14,32	n.a.
Active bancare lichide, % din totalul activelor	34,62	n.a.	33,2	32,82	33,34	31,77	32,30	n.a.
Credite bancare nefavorabile, % din totalul activelor	13,39	n.a.	10,73	10,55	10,19	9,20	9,27	n.a.
Depozite bancare în valută străină, % din totalul activelor	48,55	n.a.	47,98	48,30	47,20	47,64	46,84	n.a.

Sursa: BNS, BNM și calcule și estimări ale EG.

TABELUL 2. MOLDOVA: PRINCIPALII INDICATORI ECONOMICI PE TERMEN LUNG

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Populația, milioane (fără regiunea transnistreană), sf. anului	3,618	3,607	3,600	3,590	3,581	3,573	3,568	3,563
PIB, miliarde USD, prețuri curente	1,981	2,598	2,988	3,408	4,401	6,055	5,403	5810
PIB pe cap de locuitor, USD la PPC	1923	2126	2359	2559	2720	3004	2839	3088
Rata de creștere a PIB, f-a-p, %	6,6	7,4	7,5	4,8	3,0	7,2	-6,5	6,9
Rata de creștere a consumului privat, f-a-p, %	18,5	6,2	10,1	7,0	3,6	4,5	-7,9	9,0
Rata de creștere a investițiilor în capital fix, f-a-p, %	19,2	11,0	17,7	2,8	10,5	-7,8	-37,2	17,2
Rata de creștere a producției industriale, f-a-p, %	15,6	8,2	7,0	-4,8	-1,3	0,7	-22,2	7,0
Rata de creștere a producției agricole, f-a-p, %	-13,6	20,8	0,8	-1,1	-23,1	32,1	-9,9	7,9
Cota industriei în PIB, %	20,5	20,5	19,1	18,0	19,1	13,9	13,0	13,3
Cota agriculturii în PIB, %	18,3	17,5	16,4	14,8	10,0	8,8	8,5	12,0
Exportul de mărfuri, milioane USD	805,1	994,1	1104,6	1060,8	1373,3	1646,0	1321,5	1582,1
Importul de mărfuri, milioane USD	1428,1	1748,2	2296,1	2644,4	3676,4	4866,3	3333,0	3855,3
Exportul de servicii, milioane USD	249,93	332,08	398,94	465,66	625,08	837,2	677,7	689,79
Importul de servicii, milioane USD	294,26	353,05	419,68	487,64	631,16	824,72	701,8	770,10
Investiții străine directe nete, milioane USD	73,64	147,8	190,86	234,16	522,04	691,49	112,0	198,9
Remitențe nete, milioane USD	440,2	659,5	868,8	1119,0	1419,4	1795,8	1106,8	1253,3
Contul curent/PIB, %	-6,6	-2,2	-8,1	-11,7	-15,2	-16,7	-8,6	-8,3
Activele oficiale de rezervă, sf. anului, milioane USD	302,27	470,27	597,44	775,3	1333,7	1672,4	1480,3	1717,7
Datoria externă totală, stoc, milioane USD	1929,4	1881,8	2078,1	2528,9	3355,9	4106,1	4368,8	4618,1e
Datoria externă/PIB, %	97,5	72,5	69,6	74,3	76,3	67,9	80,8	82,2
Datoria externă/exportul de bunuri și servicii, %	182,2	141,5	138,0	164,8	167,4	164,6	215,1	205,9
Rata angajării, % din populația de peste 15 ani	47,5	45,7	45,4	42,9	42,5	42,5	42,8	38,5
Rata șomajului, % din populația economic activă	7,9	8,1	7,3	7,4	5,1	4,0	6,4	7,5
Creșterea salariului real, f-a-p, %	15,4	10,1	6,8	14,2	8,0	10,2	9,0	0,7
Prețurile de consum, media anuală, %	11,6	12,5	12,0	12,8	12,4	12,8	0,0	7,4
Soldul bugetului public general, % din PIB	1,0	0,4	1,5	-0,3	-0,3	-1,0	-7,0	-2,5
Cheltuielile bugetului de stat, % din PIB	33,1	35,1	37,0	40,1	41,8	41,6	43,5	40,8
Cursul de schimb valutar, media anuală, MDL/USD	13,9	12,3	12,6	13,1	12,1	10,4	11,1	12,4
Rata de creștere a agregatului monetar M2, f-a-p, %	24,4	44,8	36,7	12,2	47,3	18,3	-3,8	18,4
Rata de refinanțare a BNM, sf. anului, %	14,0	14,5	12,5	14,5	16,0	14,0	5,0	7,0
Totalul creditelor bancare, % din PIB	28,5	30,3	30,2	33,6	40,2	39,8	41,4	37,2
Rata dobânzii la depozite bancare, media pe perioadă, %	12,7	15,2	13,0	11,9	15,1	18,1	14,7	7,56
Rata dobânzii la credite bancare, media perioadă, %	19,2	21,0	18,9	18,2	18,9	21,0	20,3	16,25

Sursa: BNS, FMI, BNM și calcule și estimări ale EG.